

8.2. A FELNŐTTKÉPZÉSI KÍNÁLAT INTÉZMÉNYI HÁTTERE

FARKAS ÉVA & SCHARLE ÁGOTA

A felnőttképzés szabályozása

A felnőttképzés hatályos szabályozása a szakmai képzésekben szűkebben vonja meg a képzésre jogosultak körét, mint a szakmához nem köthető (transzverzális) képzésekben (8.2.1. táblázat). A szakmajegyzékben szereplő, 25 ágazatba sorolt 179 szakma¹ oktatását erősen szabályozza az állam: a szakképzés 2020-ban elindított reformja² óta ezeket a szakmákat csak szakképző intézményben (szakképző iskolában és technikumban), szakmai oktatás keretében lehet tanulni. A szakmajegyzékben nem szereplő képzési területeken bármely, engedéllyel rendelkező felnőttképzési

intézmény szervezhet képzést, és adhat szakképesítést, a programkövetelmény³ nyilvántartásba vételét követően. A vállalati képzések és az egyéb, nem szakmai (például nyelvi, informatikai) képzések esetében nincs szükség engedélyezésre, csak bejelentésre.

A mikrotanúsítványt adó képzés 2024. évi bevezetése fontos lépés; a rugalmasabb, a változó igényekhez gyorsabban alkalmazkodni képes képzési kínálat biztosításához a modularizáció (a képzési programok modulokra bontása és a modulok egyénített kombinálása) és a validáció (a meglévő készségek mérése) további erősítés, az állam által támogatott és koordinált fejlesztésére lenne szükség.

Jelenleg 845 engedéllyel rendelkező felnőttképző működik az országban.⁴ A felnőttképzési intézmények közel kétharmadát for-profit magáncég működteti. A felnőttképzők ötöde állami intézmény, például szakképzési centrum vagy felsőoktatási intézmény, amelyek többsége felnőttképzési tevékenységet is végez. A maradék ötöd nonprofit szervezet, amelyek többnyire hátrányos helyzetű embereknek szerveznek kompetenciafejlesztő tréningeket.

¹ 12/2020. (II. 7.) kormányrendelet a szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról.

² A reform további részleteit lásd *Laczik–Farkas* (2022).

³ A programkövetelmény a képzés tartalmi követelményeit és a kapcsolódó képesítő vizsga lebonyolításának részletes feltételeit tartalmazza. Programkövetelményre és annak módosítására bárki tehet javaslatot; a befogadott programkövetelmények nyilvántartását a szakminiszter vezeti.

⁴ Bejelentett felnőttképzést ennél jóval több, közel 14 ezer szervezet végez, ezek többsége azonban olyan vállalkozás, amely kizárólag saját munkavállalói számára nyújt belső képzéseket és csak a bejelentési kötelezettség miatt szerepel a felnőttképzők listáján. A nagyobb képzőket tömörítő Felnőttképzők Szövetségének csak 160 tagja van.

8.2.1. táblázat: A felnőttoktatási és -képzési formák jellemzői

Oktatás/képzés típusa	Oktatás/képzés tartalma, célja	Oktatás/képzés eredménye (képesítés)	Intézmény
Felnőttoktatás (köznevelés)	általános készségek és műveltség	általános iskolai végzettség, érettségi	általános és középiskola, második esély iskola
Felnőttek iskolarendszerű szakmai oktatása	szakmajegyzékben szereplő szakma	középfokú végzettség és államilag elismert szakképzettség	szakképző intézmény (technikum, szakképző iskola)
Felnőttek iskolai vagy iskolarendszeren kívüli szakmai oktatása	részsakma	szakképesítés	dobbantó program, műhelyiskola, engedéllyel rendelkező felnőttképzési intézmény
Felnőttek szakmai képzése	programkövetelményt követő szakmai képzés	munkakör betöltésére jogosító, államilag elismert szakképesítés	engedéllyel rendelkező felnőttképzési vagy szakképző intézmény
Mikrotanúsítványt adó képzés	rövidebb (mikro)képzésben megszerezhető kompetencia	tanulási eredményt igazoló mikrotanúsítvány	engedéllyel rendelkező felnőttképzési, szakképző, vagy felsőoktatási intézmény
Jogszabály alapján szervezett (hatósági) oktatás és képzés	egyes, nagy felelősséggel járó munkakörök betöltéséhez szükséges kompetenciák	hatósági bizonyítvány/tanúsítvány	illetékes hatóság által engedélyezett/felhatalmazott képző szervezet
Vállalati belső képzés	munkakörhöz kapcsolódó kompetenciák	nem ad képesítést	bejelentett vállalat munkáltató
Felnőttek egyéb képzése	egyéb, fentiekbe nem tartozó kompetenciák	nem ad képesítést	bejelentett felnőttképzési intézmény

Forrás: *Eurydice*, a hatályos szabályozás alapján frissítve.

Minőségbiztosítás a felnőttképzésben

2020 óta iskolarendszeren kívüli felnőttképzési tevékenység csak bejelentés alapján végezhető. Részszakmára felkészítő szakmai oktatást, szakmai képzést és mikrotanúsítványt adó képzést, illetve a részben vagy egészben költségvetési finanszírozásból vagy európai uniós támogatásból megvalósuló képzést (kivéve a hatósági és a céges belső képzést) csak engedéllyel rendelkező intézmény indíthat.

Az engedélyért folyamodó képzőknek szigorú előírásoknak kell megfelelniük: vagyoni biztosítékkal kell rendelkezniük (kivéve a költségvetési és felsőoktatási intézményeket), és igazolniuk kell, hogy működtetnek formális minőségbiztosítási rendszert, amelynek külső értékelését legalább hatévente el kell végeztenniük az Innovatív Képzéstámogató Központtal. Szakmai vezetőként andragógus vagy legalább három év tapasztalattal rendelkező pedagógus végzettségű szakembert kell alkalmazniuk, a képzési programokat pedig bejegyzett felnőttképzési szakértőnek kell minősítenie. A felnőttképzési intézmények jogszabály szerinti működését a Pest Vármegyei Kormányhivatal ellenőrzi.

Fontos minőségbiztosítási elem, hogy a szakmai oktatás és képzés, illetve a vizsgáztatás elváljék egymástól. Egy adott képzés résztvevői nem a saját iskolájukban, hanem egy akkreditált szakképzési vizsgaközpontban tett vizsgával szerezhetik meg a szakképzettséget vagy szakképesítést igazoló bizonyítványt.

Valamennyi felnőttképzést folytató intézmény köteles adatot szolgáltatni az általa megvalósított képzésekről és az abban részt vevő felnőttekről a Felnőttképzési Adatszolgáltatási Rendszerbe. Ezekből az adatokból (kiegészítve a képzés utáni munkavállalási adatokkal) megbízható indikátorokat lehet számítani a képzések és képzők eredményességére. A képzés-

szintű adatok jelenleg csak az állami szervek számára hozzáférhetők, a képző intézmények és a (potenciális) tanulók számára csak a hivatalok által készített, országos jelentések érhetők el.

Finanszírozás, elérhetőség

A felnőttképzésben elérhető képzésekről jelenleg nincs teljes körű, naprakész nyilvános adatbázis, felnőtteknek szóló karriertanácsadás kevés intézményben és szűkös kapacitásokkal működik. A hátrányos helyzetű felnőttek számára korlátozottan érhetők el azok a kiegészítő szolgáltatások (például mentorálás, gyermekfelügyelet, utazási támogatás), amelyek biztosítanák, hogy egyenlő esélyekkel tudják elkezdni és befejezni a képzést.

Az iskolarendszerű felnőttoktatás (például érettség), illetve a szakképző intézményben két szakma és egy szakképesítés megszerzése ingyenes. Az iskolarendszeren kívüli felnőttképzésben részt vevők a képző intézmény által megszabott képzési díjat fizetik, ez alól kivétel lehet az uniós forrásból vagy a foglalkoztatási szolgálat által támogatott képzés, illetve a munkáltató által szervezett vagy finanszírozott képzés.⁵

A szakmai oktatásban ingyenes részvételre jogosult tanulók szakképzési ösztöndíjban részesülhetnek. A három hónapnál hosszabb és legalább középfokú végzettséghez kötött szakmai oktatás vagy képzés díjára 18–55 éves felnőttek kamatmentes állami hitelt vehetnek fel a Diákhitel Központtól, legalább 20 százalék önrésszel.⁶

Hivatkozás

LACZIK ANDREA–FARKAS ÉVA (2022): Hungary: liberal and developmental choices. Megjelent: *Tutlys, V.–Markowitsch, J.–Pavlin, S.–Winterton, J.* (szerk.): Skill Formation in Central and Eastern Europe. A search for Patterns and Directions of Development. Peter Lang Verlag, Berlin.

⁵ További részleteket lásd [Eurydice](#).

⁶ Kétgyermekes anyák számára a hitel fele, három gyermekesek számára a teljes összeg vissza nem térítendő támogatás. Az igénylés előfeltétele legalább 12 hónap bejelentett munkaviszony.